

העם

בתים - אבל למי?

על המדרכה שלפני משרדי הסוכנות בתל אביב, הבית שאיכסן פעם את בנק אשדודי לפני שפשט את הרגל, נראה המחזה שהפך כמעט מוסד של קבע על במה זו: עולים חדשים שבתו שביתת-רעב, דרוש שיוכן מידי נציגי הממשלה טענו שיד הקומוניסטים בדבר והאזרח הפשוט, מבין הוותיקים, התייחס לזוג על חוצפתם של העולים החדשים. האם לא ישוב הוא, הוותיק, משך שנים באוהלים, שעה שבא לארץ לפני 30 שנה?

אולם כפינה בלתי צפויה, בעיתון דבר, קם סיגור שהשמיץ כמה אמיתות נשכחות. כתב ק. שבתאי, עולה חדש שהקים לעצמו משק: "מבקרי העולים... מתעלמים ראשית כל מרבר פועל ויסודי אחד: כספי המגבית האם אלינו בראש ובקיער למען... מתן קורת גג ליהודים הבאים ארצה..."

היתה זאת נקודה עדינה. בעיתונים יהודיים בחוץ לארץ מופיעות מודעות ענק, המצטטות את דברי גולדה מאירסון כי דרוש שיוכן ל-4,000 עולים חדשים, מסתיימות בקריאה: "תן להם בתים!" האמת הפשוטה היא שהם דינה מקבלת את כספי התרומות, משתמשת בהן לצרכים אחרים — גם כדי לקנות מזון, לירות ומכוניות לבני הארץ הוותיקים.

הכנסת

הדם זעק מן האדמה

כשישבו אדריכלי שביתת הנשק ברודוס, נטלו עיפרון ביד ומתחו קו מקרי לאורכה של ארץ-ישראל. היה זה קו שביתת הנשק, הגבול המעשי בין ישראל ובין ממלכת הירדן. הוא חתך את הנוף במקום שאין בו גבול טבעי, והוא חתך בין אה לאה, בין משיח למשפחה. הוא עבר בין שני כפרים ש'היה למעשה, יחידה אחת, והוא הפריד בין פלח ושדה, בין אפנדי וכרמיו.

המשפחות המבוותרות מצאו תרופה משלהן למעשה האיוולת של רודוס, משפחות עברו את הגבול או נפגשו בשטח ההפקר, ככל ש'הדם המשפחתי' תבע פגישתו. שלטונות ישראל ראו את הנוהג הבלתי חוקי בעין רעה, אך לא פעלו נגדו, מתוך הנחה שקשרי משפחה אינם ניתנים לביטול על נקלה — כפי שהיו כיוון תולדות ההעפלה היהודית. במשך הזמן התרגלו הערבים לראות בדבר זכות.

יום אחד החליטו השלטונות לשלם קצין לפגישות אלה, אולי מתוך החשש (המתקבל על זדעת) שמלבד נשיקות משפחתיות עלו לים הנפגשים להחליף גם ידיעות או תכניות של הברחה. הם העבירו אוהרה בכפרים ה'ערבים, לאמר: הפגישות הן בלתי חוקיות והן לא תסבלנה.

אולם הכמת הדורות לימדה את ערביי ה'משולש. מלומד הכיבוש התורכי, הבריטי, העיראקי והישראלי, שרחוקה הדרך מצו ש'על גבי הנייר ועד לביצועו בפועל.

ידד אחד נפצע. בין אלה שלא שעו ל'אוהרה ואולי גם לא שמעו עליה כלל היו בני כפר ערה, הכפר השוכן בפתח הגיא בו עברו כובשים מאז שחר ההיסטוריה משפ' לת החוק לעמק-יזרעאל, שהועבר עלידי עב' דאללה למדינת-ישראל כדי לאפשר לה תח' בורה בין חדרה עפולה.

ביום חג בהיר אחד יצאה קבוצה של גב' רים, נשים וילדים, מודרכים עלידי נער ש'הגיע נעבר (גבול, להיפגש עם קרוביהם על הגבול, בדרך ארבה להם כיתת חיילים, כתחה עליהם באש, הרגה שני גברים, פצעה גם ילד.

המקרה פורסם בהודעה רשמית צנועה ומ'עורפלת, שהודיעה כי כמה מסתננים נהרגו. וכך יכול היה הדבר להסתים. אולם הדם זעק מן האדמה. ומפלגות השמאל עזרו ל'זעוק. כי אחד משני ההרוגים היה איש מ'פ' נאמן. נציג מפ'י שאל שאלתיהם בכ' את שני מוכתרים מ'פ'יים הפרו את החוק, נכנסו לכפר (בלי רשיון מטעם המושל הצ' בא') כדי לנחם את המשפחות, נאסרו ונידו' נ'ו לשבוע מאסר. חברי כנסת מ'פ'יים ניסו להגיע לכפר, אך סולקו. חבר כנסת אחר, ש' ניסה ל'עורר את העניין בכנסת, טבע בים של יזרעלים ש'ומטרו עליו כעל משמין צה"ל.

"יש דין ויש דין." אולם הדם הוסיף לעזוק. והשבוע מסר דוד בן-גוריון, כשר ה' בטחון את הודעתו על המראית עין (ובכותרות העיתונים) היה זה נאום אזהרה נגד דהסתננות (שלא נגעה לעניין), אולם ל' מעש' הודה ש'רהבטחון בכל ההאשמות ב' הן הואשם. הודיע ב' ג'י: ועדת חקירה,

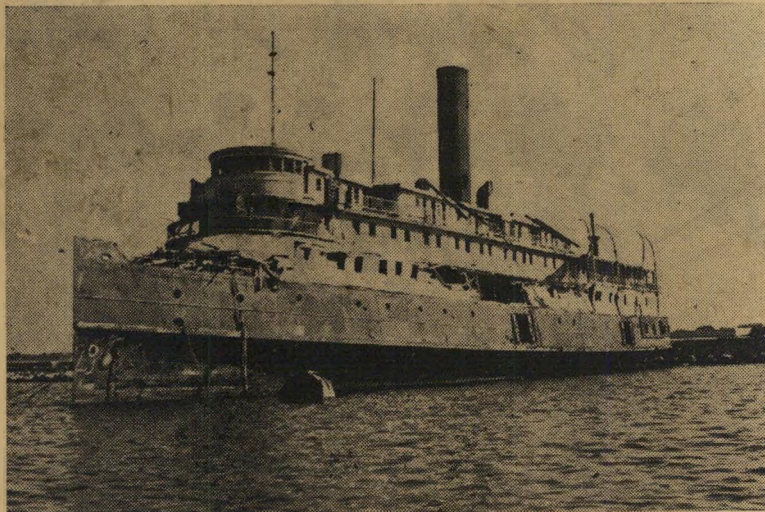
שכללה שניים מנציגיו, מצאה שלא היתה הצדקה לפתוח באש על הקהל הערבי, וש' ניתנו קודם לכן הוראות לא לירות על אנ' שים, אלא להזהירם תחילה, לירות באוויר ורק א'יר כך לירות ברגלים. (הכפריים טענו שלא ה'זהרו כלל, ו'חילים טענו שהזהירו. לא מתקבל כל כך על הודעה כי נשים וילדים י' סיפו ללכת אחרי שהזהירו עלידי חיילים מזוינים.)

יש שמות שונים לעובדות אלה. אמר דוד בן-גוריון: היו זה משגה בשיקול, אולם אין בכך האשמה, לא נפתחה פעולה משפ'ית נגד איש. משפחות החללים יקבלו פיצויים. י'ן הידיע שהוא דוחה גם את המלצת הוועדה שלו, לתת אפשרות חוקית לקרובים להי' גש, הפתרון ו'יחיד ש'היה מטיל פיקוח חר' קי על תופעה שאין למנועה.

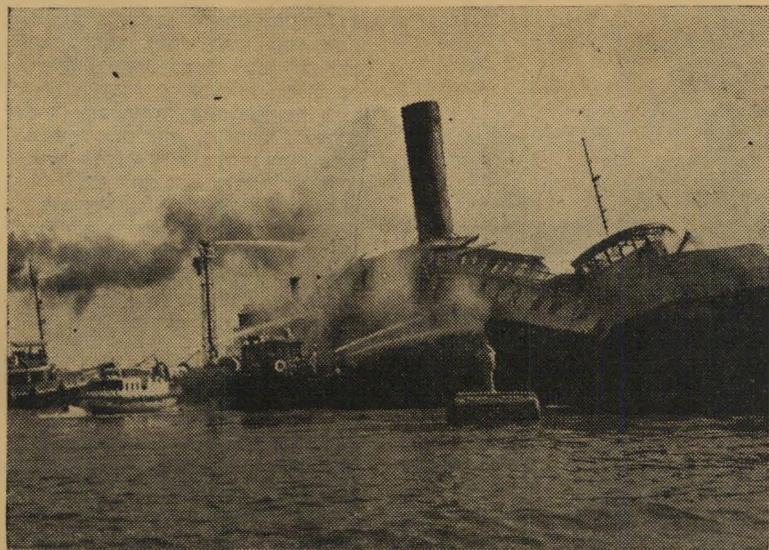
הודעת השר עוררה סערה גדולה מן ה' מקרה עצמו. אמר ד"ר חרנן סינסור, איש ראוניב-סיטה דעברית: עד היכן הגענו אם קצין צבא צעיר או חותיק... יכול להרשות לעצמו לפתוח באש על תושבי הארץ? מדוע

הודעות הרבנות הראשית בדבר שעות ה' לקת נרות השבת וההבדלה. מפא"י שיחקה במחזה המגוחך והטרגי הזה תפקיד סביל, כביכול. מפלגת הרוכ' רחצה את ידיה מכל העניין, אף תקפה מעל דפי עיתוניה את הדתיים כאשר ההגבלות פגעו בתנועת כלי הרכב של הקיבוצים. א'ר לם ברור היה כי הדתיים שילמו מחיר מסור יים למפא"י כתמורה להסכמת האחרונה ל' תקנות השנואות. מה בדיוק היה התשלום, זאת אין לדעת בשעה זו, אולם כי הם באי כתוצאה ממקח וממכר בינמפלגתי מסתבר גם מן העובדה שבחיפה לא נפגעה כלל ה' תחבורה הציבורית, מפני שעוד בתקופת ה' משא ומתן הקואליציוני הראשון העמיד ב' גוריון, הודות לבקשתו האישית של ראש ע'י רית חיפה אבא חושי, תנאי לשותפות כי לא יבוא כל נסיון מצד הדתיים להפסיק את הס' על הציבור בעיר הנמל. תנאי זה נשמר ב' קפדנות גם בתקופת ההגבלות בתנועה.

מה שלא יעשה השכל. לאחר מותו של שר התחבורה דוד צבי פנקס קיבל ראש

יציאת אירופה 1947, אחר הורדת העפילה שחורת גוף ועסוסת מטפלים

יציאת אירופה 1947, בשעת כיבוי שריפתה

מ: את עכברושים ומוחלות שרשראות

הממשלה את תיקו של המנוח, בתואנה הרש' מית כי לא יהיה זה נאה למנות יורש לפני מית 30 ימי האבל. לאמיתו של דבר הסיבה היתה אחרת: מינויו של שר מצריך משא ומתן מייגע וממושך, מלחמת עצבים קשה בין השותפים השונים בקואליציה. כיוון ש' התקנות נקבעו לשלושה חודשים בלבד, עד 10 בספטמבר, אסור להאריך באופן אדמי' ניסטרטיבי כי אם באישור הכנסת, היה ב'י ג'י, כשר התחבורה, חייב אילו רצה בכך, להביא את הצעת חידוש ההגבלות בפני ה' בית לפני הפגרה השנתית, ללמד עליהן סני' גוריה, דבר שהיה עושה אותו לצחוק ולש' נינה בעיני מרבית העם, כולל הרבנות ש'י חרו בו, ושעתה הם הסובלים העיקריים מן ההגבלות.

ראש הכמשלה ושר התחבורה עשה, אי' פוא, מעשה פשוט ונכון: הוא הניח לחברי הכנסת לצאת לחופשה, "שכח" לדרוש את חידוש התקנות, עלידי כך גרם שתקפן פוג

מאליו בשבוע הבא. פקידו משרד התחבורה הופתע כליל כאשר נודע להם הדבר, ענו בגמגום לעיתונאים שהציפו אותם בשאלות: "אינו יודעים מה להביד", הפעם היה ברור לכל כי התשובה לא היתה דיפלומטית; הם באמת הופתעו, באמת לא ידעו מה להגיד. את התשובה האמיתית יתן העם כאשר, ב' שבת הבאה, יוכל בפעם הראשונה זה שלושה חודשים לנסוע בכבישי הארץ, להנפש ולה' לות כמו בימים הטובים.

אניות

הפ - ע פתר בעיות

בדיוק לפני חמש שנים השתקשקו להנאתם חיילים אנגלים במי נמל גרמני כשלידים עונגות שתי אוניות-מלחמה עמוסות מטען עולים יהודים כלוא בתוך סוגרי ברזל, נאנק מצפיות. צמא ומוכה השמש על רא' שיר הגלויים וגופותיו הצנומות והמיוזעות. הפיות היבשים מלמלו מים! והלבבות קללו בנשימה עצורה.

היו אלה 4500 המעפילים אשר הגיעו חודש לפני כן לנמל חיפה בתנאים אלאנושיים ובתקוות כמוסות — על אניית מעפילים שחורת גוף, ששימשה בעבר ספינת נהרות, ואשר מבני עץ הותקנו עליה במיוחד לקיבול אנשים: יציאת אירופה 1947.

המעפילים נתפסו במצור של הוד מלכותה, הוחזרו לצרפת וגרמניה, והאנייה נשארה לעגון בין שאר אחיותיה: ספינות ואניות ההעפלה של צי הצללים.

כשעזב אחרון האנגלים את הנמל, השאיר אחריו צי זה למדינה הישראלית. משך הזמן שופצו כמה מהאניות והוכשרו מחדש לנסיעה בים: בזמן הראשון להבאת עולים, אחר' כך למשאות.

אולם יציאת אירופה נידונה לגרסאות. מאז החלו עוסקים בפירוקה, ובמשך זמן רב הורידו ממנה חלקים חלקים. מיותמת, מלאת עכברושים, עגנה משך שנים ליד ש'ר בר הגלים בחיפה עד אשר השרשראות בהן היתה קשורה העלו חלודה.

ב' 1951 נמצאו כמה בעלי רעיון שעיקרו הפיכת האנייה למוזיאון שייבטא את ההעפ' לה העברית על לבסיה. הרעיון היה טוב, אולם חסרה היתה היוזמה, וכרגיל במפעלים מסוג זה: צצו עיכובים סמויים. בינתיים החל המעגן בנמל חיפה להיות צפוף, ודרי-שות הנמל הנמל תכפו להוציא את יציאת אירופה מהמקום. חברת שוהם קיבלה על עצמה תפקיד זה.

בשבוע שעבר נותרה בעיית האנייה ב' אופן סופי כשהטבע התערב בעניין: השרב החזק פגע בסיפון העליון של האנייה עשוי העץ, ופרצה דליקה. אנשי הנמל המצויד ספינות כבאיות, השתלטו על האש, וכעבור מספר שעות נגרה האנייה המפוחמת חוצה מהנמל.

כשעברה את השער, העיר מישהו ספק בצחוק ספק ברצינות: "אילו היה כאן "אייק" (רב חובל יצחק אהרנוביץ, מנהיג שביתת הימאים שהיה רב חובלה של יציאת אירופה בזמנ' ה'ו, מכבה את השריפה אפילו בידיו."

המשק

חיטה תמורת הדרים

30 שנים רצופות פתה מועצת השיחוק של פרי הדר לברית-המועצות בהצעה לקנות את הדרי ישראל. 30 פעם הוגשה הצעה ש'גרת תית ו-30 פעם נתקבל סירוב שיגרתי. אשת-קד הוגשה, באמצעות הצירות הישראלית במוסקבה, ההצעה מספר 31 מתוך פניה למשוכה המסורתית. אולם הפעם הכינו ה-רסים הפתעה. הסרוטס הסחרי במוסקבה שלח הזמנה על 125 אלף תיבות פרי הדר. החווה נותנת מהר. הסובייטים שילמו ב'דור לארים ממש: 5.10 דולאר התיבה, מכרו את התפוזים לאזרחים בריחה 100 מוגים (לפי השער הרשמי של הרוברל) ומועצת השיחוק קיבלה מברק דחוף לשלוח משלוחים נוספים. אולם הפרי הישראלי אול. אנגליה קלטה 50 אחוז מהייצוא והפרדסנים החלי' טו להשאיר את רוב הפרי בארץ ולקבל עבורו, בחודש החגים, מחיר פי ארבע מ' אשר בשיא העונה. הרוסים הסתפקו ב'45 אלף תיבות הדרים נוספות, לא שכחו להיות בין ראשוני המזמינים של הדרי ישראל לק' ראת העונה הבאה.

הסובייטים היו מוכנים לקלוט העונה כמ-עס את כל הייצוא הישראלי בהדרים ולשלם מחירים טובים בדולארים ולירות שטרלינג. אולם למרות שאנגליה אף פעם אינה מת' חייבת לקנות כמות דורים מסוימת והתפור' יום והאשכוליות הישראליים הנשלחים ל-